

EESTI PÄEVA- LEHT

ESTNISKI DAGBLADET

Kolmapäeval, 11. sept. 1974

Nr. 71 (3959)

16. aastakäik

Die Welt ajavaimust: Sallib kolonialismi Euroopas, soodustab musti ja venelasi

— Enesemääramise õigus antakse Guinea-Bissau, age kes küsib Eesti või Kasahstani järgi. See on aja vaim, mis poeb neegritele ja venelastele, annab aga vastu kõrvu eurooplastele nii kaua kui nad on koloniaalvalitsejad. Niipea kui need aga ise kolonialismi ohvriks langevad, unustatakse nad ära. Selliselt kirjutab Läänesaksa mjujukaima suurlehe Die Welt peatoimetaja Wolf Schneider oma juhtkirjas 29. augusti lehes, kus ta puudutab Balti riikide annektsooni tunnustamist Austraalia poolt ja kõrvutab seda Aafrika dekoloniseerimisega.

Vastavalt probleemiasetusele on kirjutise pealkirjaks: "Must ja valge ike."

Sissejuhatavalt juhitakse kirjutises tähelepanu tõsisajale, et iseseisvumine ei ole Aafrika rahvastele mitte alati olnud õnnistuseks. Nii ei tapetud 2

miljonit biafraanlast mitte inglise vaid neegrite endi valitsuse ajal. Samuti ei alanud bantu-neegrid Burundis Vatusside mõrvamist mitte Belgia valitsuse ajal vaid alles siis kui võim oli mustade endi käte läinud.

Ja nii Uganda kui ka Guinea

asukad elavad brutalaalsema diktatuuri all kui seda ükski valgetest kuberneridest kunagi oli harrastanud. Üldse puuduvad kõik märgid sellest, et koloniaalvalitsuse lõpp oleks too-

Järg lk. 7

Küll on laagrimõnnud toredad...

Eestlase noorimaid Vesikjärvel tegutsemas. Vasakul trükkivad hellakesed ise oma laagrimärke, paremal küpseltavad hundud primitiivseimal viisil omale laagritele — orgi otsus...

Stockholmi piirkonna eestlaste noorim generatsioon oli Vesikjärvel äsja laagris.

Tervelt 54 osavõtjat õppisid

tunda toredaid laagrimõnusi, metsatarkusi ning mangesid ja võistlusi. Lastevanematest pere-emad hooldisid

toidupoolise eest ning võib vaid kinnitada, et kõik olid ülimalt rahul.

Selleks aitasid kaasa muidugi

ka põnevad istumised õhtuti lõkketule ääres. Nüüd tahavad kõik minna maailmalaagrisse Metsakodus 1975, kus paik on

olemas ka hundudele ja hellakesele.

Tänases lehes on noorte laagripäevik.

Vabadusvõitlejate Liit: "Kaitseliit asjata parallelism"

BALTIMORE (VES) — Baltimore Eesti Majas toimunud koosolekul käsitles USA eesti sõjaveteranide keskorganisatsiooni Eesti Vabadusvõitlejate Liit juhatuse Osio-valitsuse poolt käima pandud erilise "Kaitseliidu" organiseerimise küsimust, leides, et see ähvardab kujuneda asjatuks parallelismiks, kuna on juba olemas eesti sõjaveteranide organisatsioonid Võitlejate ühingute näol, millistel on ka vastavad liidud, samuti ülemaailmne keskus, milline praegu paikneb USA-s (esimees major Mo Anson). Need on struktuuriit tsiviilorganisatsioonid.

Seoses käiklusest propandaga "Kaitseliidu" loomiseks üleriigiliselt, kerkib Vabadusvõitlejate Liidu juhatuse arvates kaks küsimust: 1) mida loodav organisatsioon suudaks ära teha uut ja enamat kui senised veteranide ühingu ja 2) millised eeldused on kohaliku maa seisukohast parameilitaarsel organisatsioonil, mis aitub võõra valitsuse sõjamineistrile asukohamaa vaatevinklist ja mille komandörid

selle poolt ametisse seatakse samal ajal kui tegutsemine ja liikmesolek kuuluvad asukohamaa seaduste alla.

Koosolek kuulab ära E Val-laste ettekande selle küsimuse kohta käivate rahvusvaheliste konventsioonide, Eesti Vabariigi ja USA sellekohaste seaduste kohta. Referent jõudis reast teistest maadest esitatud näidete põhjal seisukohale, et Eesti Kaitseliit, kui see teoks saab, loetakse nii USA kui ka

teiste maade poolt oma struktuuri ja väljakuulutatud eesmärgi tõttu parameilitaarseks organisatsiooniks.

Kuna Eesti Kaitseliidu põhi-kord ei ole veel avaldatud, ei saanud EV Liidu juhatuse võtta kindlakujulist seisukohta selle uue moodustise kohta, kuigi koosolijate enamus arvas, et see oleks paralleelismi toomine eesti sõjameeste organiseerimisse.

SAKSLASTE PROTSESS TALLINNAS

NEW YORK (VES) — "The Christian Science Monitor" kirjasatja N. Venes Paul Wohl teatab oma lehele, et kohus saksa päritoluga N. Vene kodanike kohta algas Tallinnas 6. augustil. Üldse olevat Venes 1.846.000 sakslast, kelledest paljud tahavad välja rännata ja on aastaid kufutanud ametiasutuse ukse viisa saamiseks. Sakslased nõuavad nüüd, et nendele tuleb anda viisad kokkuleppe põhjal, mis sõlmiti Willy Brandtiga.

Kohtuistungit oli tahtnud minna Tallinnas vaatama 70 saksa päritoluga N. Vene kodanikku, kuid ainult kaheteistkümmene oli selles luba antud. Edasi teatab kirjasatja, et sakslaste poolt on viimase aasta kestel esitatud 2500 taotlust väljasõiduvõimaluse saamiseks.

Veebruaris läbis teatavasti lääne ajakirjandust teade, et baltisekslanna Ludmilla Oldenburg on ennast ketiga Tallinnas posti külge aheldanud protestiks, et talle ei anta väl-

jasõiduluba saksamaale. Eestist saabunud informatsioonidel on ta nüüd mõistetud kolmeks aastaks vangilaagrisse.

Ühest läände toimetatud kir-jast selgub, et Oldenburger on taotlenud väljapääsu luba 110 korda, saamata kordagi vastust. Ta titleb oma kirjas sõnasõnal: "Seisame pideva ülekuulamise all. Meie ei tohi enam töötada, oleme rahata ning meie jõud on otsas. Palun aidake meid!"

EPL

Kolmapäeval, 11. sept. 1974

Läks lõhki

Imestusest otse pärani silmadega näeme siin Rootsis uskumatut arengut: vasa-käärmuslus on äkki nii põhjalikult lõhki läinud, et see ohustab aatate jooksul suure vaevaga ja propagandaga üles ehitatud küllaltki mõjukat FNL-organisatsiooni, kus nüüd seisavad vihaselt vastakuti Moskva pooldajad ja Moskva vaenlased.

Viimased sammud astuti alles hiljuti ajakirja "Clarté" suure Kremli paljastava numbriga, millele on järgnenud terve rida täiendavaid sõnavõtte uue liini siilpaalstavimatelt esindajalt. Jaan Myrdal näiteks on äkki ärganud ja tunneb muret rahvusliku Rootsi eksistentsi pärast ja soovib taotleda välisministri Sven Andersoni välispoliitikat, Lars Gustafsson Expresseni rõhutada, et ta kunagi ei saa ette kujutada, et Brezhnevi doktorin saaks käia Rootsi kohta ka siis kui Rootsi on sotsialistlik maa jne.

Endine KFML, nüüdne SKP, on samal ajal valtselt muutmas oma senini negatiivset poliitikat Euroopa ühisturu suhtes — seda on nüüd äkki tarvis vastukaaluna Nõukogude imperialismile, samuti kui on vaja tugevat Rootsi oma riigikaitses. Nagu varem märgitud, on need seisukohad kohaldatud Pekingi maoistlike vaatevinklitega ja seega sisuliselt tähendavad Kremli ideoloogilises vastasrinnal loomist seljatakse Lääne-Euroopasse (muudatused ei ole toimumas mitte ainult Rootsis, vaid ka teiste maade vasa-käärmuslikes fraktsioonides). Peking ei suuda praegu miilitsaarselt vastu võtta konfrontatsiooni N. Liiduga, küll aga ideoloogiliselt ja see on senini vasa-käärmuslus valitsenud Moskva küllaltki valus. Eriti kus nüüd senised ideekaaslased kogu maailmale tunnistavad: Nõukogude Liit on imperialistlik kolonisaator ja teiste rahvaste vabaduse rõvija.

Sovjeti-sõbrad siin Rootsis, samuti FNL-lased, on pöördust üllatada ja häiritud. VPL-liider Hermansson müristab, et senised sõbrad on nüüd äkki "Atlandi-pakki poolel" ja tahavad koos läänesaksa kapitalistidega "tugevdada Euroopa ühisturgu ja poliitilist lähenemist — nii kirjutab ta Ny Dagis.

Mures on ka kommunistliku sovjetipartei sumpatiseerijad-kaasajooksid: baltlastele "Leegionäride" Kremli-sõbralikust romaanist tuntud kirjanik ja publitsist Per Olov Enquist võrdleb Kremli-vastaseid läänesaksa parempoolsete ekstremistidega ja Aftonbladeti Karl Vennberg on mures, et Moskva-vaenulikkus ohustab "kõige ilusamat ja aatilisemat rahvalikkust" Rootsis — FNL-i — selle tüüpilaja Rootsi rahvusliku ja riikliku eksistentsi rühumise. Muidugi ei puudu sõnavõtjate hulgas ka alati barrikadidel seisnud naiskirjanik Sara Lidman, kes ründab Myrdali "Pentagoni kõlaga" uusi mõtteid.

Äärmuslaste tülid on alati kõige tulimased. Muidugi on see rõõmustav, kui ühel osal neist silmad avanevad või avatakse (Pekingist). Juba sellepärast, et "raha teise pool näitamine" sel viisil kõige efektiivsemalt ulatub ka avalikkuse ette. On ju olukord juba mõnda aega selline, et massmeediu-meis on veerud, ekraanid ja häälekõvendajad kõige enam lahti just vasa-käärmuslastele ja selle tõttu vaatab kogu rahvas tegelikult pealt, mida üks või teine poole ütleb.

Ja see paneb paljusidki mõtlemas: kas tõepoolest ei ole Rootsi oma iseseisvust ja julgeolekut õnnestanud üha rohkem ühesuunalise poliitikaga, kus vaenlast otsitakse läänes ja sõpru idas (loe idadiktatuuri-des). Selles osas on ülim aeg silmi avada.

KLA

MAJOR

Rootsi avalikkuses on suur number tehtud major Sture Karlssonit, kõrvaldamisest pataljoniülema kohalt Gotlandi kaitseülemis sõjaolukorras, kuna major on vasa-käärmuslik väljajannetes avaldanud seisukohta, et riigipöörat siin maal ei saa teostada rahuliku arenguga ja vaja on vägi valdset pöörat. Tagandamine olevat tema poliitilises mõttevabaduse tungimine.

Mees ise on hiljem asja "araseletades" ennast vastuotsustesse mähkinud, mis annab tuge ülemjuhataja seletusele, et õige põhjus vabastamisel oli hinnang, et major ei ole kriitilises situatsioonis, nagu seda on sõjalaulukord, otse-eemeltine.

Palju on etteheiteid tehtud sõjaväelsaste teistes maades, kus kindralid, kolonellid ja isegi majorid äkki on tulnud arvamisele, et kehtivat riigikorda tuleb muuta — täpselt samuti kui ilmselt mõlgutades teoreetiseerib kõnesoleval rootsi major.

Kuna pataljoniülemaid ei määrata demokraatlikus korras, siis on tema platseerimine ülemuste asi. Ja riigikaitses üldiste huvide küsimus, kus vaadatud rahva poolt valitud parlamendi ja valitsuse ees ülemjuhataja, kelle ülesandeks on mh. vaadata, et sõjaväes ei arendata demokraatliku korra kukutamise ideesid.

VÄLISKOMMENTAAR

KURDIDE TRAGÖÖDIA

Tänavu kevadest peale käivad uuesti ägedad võitlused Põhja-Iraagis. Iraagi valitsuse väed katavad nüüd lõplikult lämmatada kurdide vabadusliikumist. Nõukogude relvadega varustatud Iraagi armeed lõhuvad hoolimatult kurdide eluasemeid. See on juba sõda, aga välismaailm näib seda vaevalt tähele panevat. Juba enne, kui seltsavad kurdid nüüdki üksinda.

Kurdid on teatavasti muhamedi usku Iraani rahvas, kes elab kiltlastuna mägismaal Türgi, Iraani, Iraagi ja Süüria kokkupuutepiirkonnas. Arvuliselt on neid üle kümne miljoni, suuremalt osalt Türgis. Aktiivsemad oma vabadusvõitluses on aga ikkagi olnud kurdid Põhja-Iraagis, kus neid elab üle kahe ja poole miljoni. Türgi koloniaalimpeeriumi kokkuvõtte misel pärast Esimest maailmasõda saavutas kurdide vabadusliikumine oma eesmärgi Kurdistanis omariikluse väljakuulutamisega, mis leidis tunnustamist ka Rahvasteliidu poolt. Kriipsu sellele tõmbas aga Suurbritannia, nõudes Kurdistanit ühendamisega Iraagiga oma koloniaalühvites. Suurbritannia poolt toetatuna lämmatas

Iraagi valitsus oma sõjajõududega kurdide omariikluse.

Vahetult pärast Teist maailmasõda kuulutasid Iraanis olevad kurdid oma iseseisva vabariigi välja, kasutades segast aega seoses Loode-Iraani okupeerimisega N. Liidu vägede poolt. USA survel lõppes aga okupatsioon seal 1946, mispeale Iraani valitsus lämmatas kurdide vabadusliikumise. Alles 1961 tõusid kurdid uuesti üles, sedakorda jälle Iraagis. Mustafa Barzani juhtimisel oli kurdide eesmärgiks nüüd küll mitte enam omariikluse taotlemine, vaid lepit alult omavalitsuse saavutamise. Ümmarguselt üheksa aastat kestnud heitluses püüdis vahelduvad Iraagi valitsused asjatu kurdide liikumist nurja ajada. 1970 märtsis sõlmiti rahu. Lepinguliselt pidid kurdid saama teatud omavalitsuse Iraagi riiklikes piirides.

Leping oli aga mitmes oluliselt tähtsas punktis üsna ebamäärane. Kurdide omavalitsuse sisuliselt vormi ei defineeritud üldse, samuti kui ei teatud juttu kurdide territooriumi piiridest. Ebaselgus neis küsimustes lubati kõrvaldada nelja aasta jooksul, hiljemalt 1974 märts.

Kohalik elu

BORAS

Pärnu kutsus
Pärnu lipkond kutsus kõiki noori, vanemaid ja noortesõpru traditsioonilisele sügiskooksiõhtule. Noored pakuvad kohvi ja kohviõrvast ning näitavad valguspilte moodunud tegevusest. Mängivad, tantsivad ja laulda ning naljaviistlusest osa võtta saavad nii noored kui vanad ja kõik on südamest teretunud laupäeval, 14. septembril kl. 16 Fristadsvägen 104, sissekäik majadebloki tagaküljelt. Soovi korral saab lähemat informatsiooni õhtu tel. 460 33.

BORAS

Naisringi tegevus
Borási eesti Naisring algustab tegevust sügishooaja avohtuga teisipäeval, 17. sept. kl. 19. Skolgan 21 (moderata samlingsspartiet). Kooksiõhtul igal teisel teisipäeval. Kõik liikmed ja ka mitteliikmed on teretunud.

STOCKHOLM

Ettekandeõhtu
Eesti ettevõtteid ühning korraldab ettekandeõhtu kolmapäeval, 18. sept. kl. 19 Eesti Maja seitskondlikes ruumes Wallingatan 34. Ettekandja dir. Jüri Vilval Axel

Agren AB kontsernist teemal "Kuidas siniseid eestlase vanema generatsiooni poolt asutatud ettevõtteid ajakohaselt käigus hoida ja edasi viia". Ettekandeõhtu on avalik. Asjast huvitatud teretunud.

STOCKHOLM

Kassari harjutused
Eesti rahvatantsuühing Kassari harjutused sügishooaja algavad pühapäeval, 15. sept. Gubbängs hallenis. Tantsuharjutuseks ja õppimiseks aeg kl. 16-18 igal pühapäeval. Kõik vanad ja uued liikmed on teretunud.

LUND

Lahkumise tähistamine
Kodumaalt lahkumise 30. aastapäeva mälestamiseks peetakse pühapäeval, 15. sept. kl. 15 Petersgårdenis, Trollebergsvägen jumalateenistus, kus jutlustab õp. Laantee Stockholmist. Järgneb samas hoones, teisel korral osavõtjatele ühine koosviibimine kohvilauas, kuhu on teretunud koguduse nii Lundi kui Malmö pihtkonna liikmed. Osavõtjad palutakse registreerida Lundi pihtkonna esimehele Emille Kilvele tel. 046/12 21 49.

sis, mil Kurdistan lõplikult pidi saama kohaliku omavalitsuse. Leping jäi aga tühiseks ja tulemusseks oli uus sõda. Barzani oli veendunud, et Iraagi valitsus ei olnud tegelikult sugugi huvitatud Kurdistanis omavalitsusest. Ta ei olnud pealegi rahul sellega, et Iraagi valitsus ei tahtnud loovutada vähimatki Kirkuki suurte õilvade tuludest kurdidele, kuigi need asetsevad kurdide territooriumil.

Iraagi vägede kallaletung kurdidele on aligusest peale olnud väga äge ning võitlused on kujunenud veriseimateks kui kunagi varem kurdide kogu vabadusheitlese ajal. Esimese viie kuu jooksul osutusid kurdid siiski üllataval kombel edukamaiks, hoolimata vastase ülekaalust. Alnult viimastel nädalatel on sõjaõnn nähtavasti hakanud pöörduma kurdide kahjuks. Välistaateljad kalduvad siiski arvama, et kuigi Barzani ei saa võtta Iraaklasi sõjaväeliseks, on ta ometi küllalt tugev, et ohustada Iraagi valitsuse valitsuse positsiooni. Ja Bagdadist on tõepoolest hakanud tulema teateid, et valitsus seal on mõnevõrra rahutu oma tuleviku pärast. Nimelt põhjusele, et mitmed varasemad valitsused Iraagis on olnud sunnitud lahkuma just ebahõlpsustest tõttu võitluses kurdide vastu.

Kui Iraagi valitsusel eelmises sõjas kurdidega õnnestus tõmmata oma poole mitmeid kurdide suguharusid, siis nüüd on pilt muutunud. Viimaste andmete kohaselt on nüüd Iraagis enesest ümmarguselt sada tuhat kurdid läinud Kurdistanis ja ühinemised seal kindral Mustafa Barzani vabadusvõitlejatega. Põhjuse selleks on nähtavasti andnud kurdide kartus võimaliku rahvusõrva pärast, mispärast kurdid pigem on valmis üstnastama oma sisemisi lahkheliseid. Põhjusel on ja sisuliselt tegemist ühe rahva meeleheitliku võitlusega, et säilitada oma rahvuslikku omapära, mida iseloomustavad oma keel, oma traditsioonid, oma tavad ja kombad ning oma ajalugu.

Kurdide tragöödia seisab selles, et nende rahvuslikke õigusi pole mitrespekteeritud ei Iraagis ega Türgis, Süürias ja Iraanis. Kui kurdid võitavad oma õigusi järele saada, kohtavad nad brutaalset vägivalda. Vägivalda, mille vastu välismaailm ei tohiks enam ükskõikseks jääda.

A. K.

Copliques Long Islandil USA-s suri 16. augustil Emilie Aas, sünd. 28. augustil 1903 Pajusil.

EESTI PÄEVALEHT

Eestniska Dagbladet
Peatoimetaja Juhan Kokla
Vastutav väljaandja
(ansv. utg.)
Arvi Moor

Toimetus ja talitus:
EESTI MAJAS Stockholmis:
Wallingatan 32, 1 tr.
Postiaadress: Box 667
101 29 Stockholm 1
Telefon 21 84 46

Toimetaja Eskilstuna Jüri Aas
Aadr. Eesti Päevaleht, Box 120,
631 02 Eskilstuna, tel. 016/14 77 72
Tellimispostgiro nr. 15 67 70-0
Kuulutusravete postgiro 60 69 00-0
Eesti Päevaleht Förlags AB,
Stockholm

Tellimishinnad:

Aasta kr. 170:—
Termin (4 kuud) kr. 62:—
Kuu kr. 17:—
Valjaandja EESTI PÄEVALEHT
FÖRLAGS AB

Trükkija: Eskilstuna-Kuriers
Tryckeri AB Eskilstuna 1974

Momsikõrgendus pakitariifi-

delt 16. septembril

Seoses momsi tõstmisega 16. septembril tõstetakse siseriigi pakkide saatmise- ja lisatariife taas summale, mis kehtis enne momsi alandust.

Pakk, mis kaalub maks. 1 kilo, maksab näiteks 5:—.

1. oktoobril tõstetakse siseriigi posti järelmaksu postgiro kaudu kirjadelt ja pakkidelt.

Kirjad maksavad 1:90 ja pakid 2:25.

Too uus portotabel järgmine kord kui lähed Postile!

USA-diplomaat sobimuste poliitikast ja ikestatuist

USA diplomaat Jacob D. Beam, kes oli USA saadikus Poolas (1957–61), Tšehhoslovakkias (1968–69) ja N. Liidus 1969–73) võtab Wall Street Journalis 27. juulil pikemat vaatluse alla Ida-Euroopa ja Balti riikide olukorra seoses praeguse poliitikaga. Diplomaat käsitleb küsimust asjatundlikult ja siinpaarselt, mainides, et moraalset seisukohta lähtudes on Ida-Euroopa saatust ja Balti riikide vallutamine N. Liidu poolt "üheks koletsilikumaks Teise maailmasõja pärandiks". Allpool avaldame Jacob D. Beam'i artikli lühendatud kujul.

Kui ainult vähesed inimesed pooldavad N. Liidu ja Ühendriikide praeguste suhete jähenemist, siis ometi mõned probleemid, mis tulenevad sobimuse poliitikast, kerkivad üha suuremal määral vaatluse alla. Eriti väärib tähelepanu selle poliitika mõju N. Liidu valduses olevate Euroopa rahvaste tulevikuks.

Moraalsest seisukohast lähtudes on Ida-Euroopa riikide saatust koos vallutatud Balti riikide saatusega Teise maailmasõja üheks koletsilikumaks pärandiks. N. Liidu võim nendes piirkondades surub alla nende rahvaste ajaloolase kultuuri ning need riigid loetakse majanduslikult surutise kammitsas, mis ei erine Venemaal vallutatud olukorrast.

See ebaõiglus on pikema kestvusega ja oma mõjudeid suurem ja sügavamalt häirivam kui meie oleme seda näinud kunagi moodsatel aegadel. Araabia ja Aafrika maailmad on püüdnud edukalt võitlust iseseisvuse saavutamiseks ja meie maa (Ühendriigid) on vabaduse printsiipide eest võidelnud Koreas ja Vietnamis palju maksmata läinud sõdades. Seda abi ei ole antud Ida-Euroopa rahvastele, kes on viibinud kestuses juba ühe generatsiooni vältel.

Satelliitriigid on ilmselt viidud olukorda, kus ei ole võidu välja vaated. Kui suurvõimud satuvad vastuoliu, siis pigistatakse neid riike. Nad unustatakse sellel perioodil kui lääneriigid leivad, et N. Liit on valmis läbirääkimisi pidama rahvaste vahendamiseks ja teistes olukordades küsimusteks ja isegi meie maa, kus leidub suurt arvul etnilisi grupe Ida-Euroopast, ei taha rikkuda läbirääkimiste atmosfääri ikestatud rahvaste huvid eest võitlemisega, kartes esile kutsuda uut külma sõja õhkonda.

Toonitatakse sageli, et Kesk-

Ebamugav mees lasti läände

Moskvast teatatakse, et Nõukogude võimudele ebamugavaks osunud usuline kirjanik ja kodanikuõiguste eestvõitleja, 50-aastane endine ortodokspreester Anatoli Levitin-Krasnov on saanud väljasisuolu Israell. Ta peab lahkuma 12. septembriks.

Levitin-Krasnov sai vangistusest vabaks mõõdund aastal, olles ära kanninud kahe aastat temale määratud kolmeaastasest vangilaagri karistusest opositiooni pärast rezhimiile. Varem on ta viibinud kaheksa aastat vangilaagrites.

Euroopa väikeriikides valitsev ebastabiilne olukord aitas kaasa Teise maailmasõja puhkemisele ning et sama nähe võib uuesti korduda.

Seda kinnitab mulle ka N. Liidu president Podgornõi kui ma esitassin talle oma voitusud USA saadikuna 1969. aasta aprillis. Võib-olla oli tal õigus kui ta kinnitas, et N. Liidu aadressid Tšehhoslovakkias välits uue sõja puhkemise Euroopas?

Tšehhoslovakkia sündmused lükkasid ümber selle teooria, et üksteisele lähenevime pakub probleemile rahuliku ja püüdnud lahendada. See doktriin, mida toetavad USA akadeemilised ringkonnad ja Jugoslaavia kommunistliku partei juhtiv teoreetik Kardelj, lähtub seisukohast, et ajaloo kõik suodus- tad paratamatult kompromissid ühest küljest sotsiaaldemokraatlike ja kapitalistlike riikide vahel. Ajaloo areng pakub aga hoopis vastupidist pilti.

Tšehhoslovakkia juhid 1968. aastal olid pooldajateks sel põhjusele, et nad kaotasid "lähenevime" teooriat ning katsusid revideerimisele võtta kommunistliku partei staatust.

Küsimus ei seisa selles, kas sotsialism ja kapitalism jäävad mingisugusel kujul püsima, vaid tõeline probleem seisab selles, kas kogu võim jääb kommunistliku partei kätte või mitte.

Ida-Euroopas on olnud mõningalad positiivsed muudatused. Arvestades kogu maailmas tekkinud protestidega Tšehhi invasiooni puhul, ei kasutanud venelased oma võitluse poole tõeliste mässu ajal Stettinis ja Gdanskis 1970. See ei tähenda aga seda, et nad poleks oma sõjajärgsed rakendunud kui kommunistliku Poola poliitilise võim poleks suutnud mõksa maha suruda ja kui neil ei oleks Gierki näol olnud uus mees Gomulka asemele panna.

Satelliitriikides ei ole inimõigused ja vabadused taastatud ning Moskva on jäänud nende riikide eluavalduste üle kontrollijaks.

Kremliis koordineeritakse poliitilise politsei tegevust igas satelliitriigis ning määratakse partei juhtkond. Moskva võib satelliitriikide karistada majanduslikkude repressaalidega ning ikestatud riikide pole mingisuguseid väljavahetaid oma jõul vabeneda nelli peale surutud ikkest.

Kui palju on satelliitriikidel sellet kasu olnud, et läänleriigid on kutsunud oma suhtlemise ikestatud riikidega mõbda minna N. Liidust? President Johnsoni "silasahitamine" oli läbiplaistev ning ei andnud loodetud tulemust. Willy Brandt kasutas teist teed ning kat- sus Ida-Euroopa riikidele lähedale pääseda, sõlmides mittekallale- tungi lepingu N. Liiduga. Kuid ka

see ettevõtte ei lõppenud edukalt. See soodustas detente poliitikat N. Liidu ja läänemaailma vahel kuid selles ei olnud kasu satelliitriiki- del.

N. Liidu loogika kohaselt ähvardab pinevuse vähendamine ida ja lääne vahel venelaste kontrolli läände orineteeritud Ida-Euroopa riikide üle.

Miilised oleksid võimalused leevendada Ida-Euroopa riikidele tehtud ülekohut?

Venelaste tagasi surumine: Tõenäoliselt jõuga või survega nagu tegid selleks ettpaneku va- bariklased 1962. aasta presiden- divallimise kampaania ajal. Lää- nerliigid ei riskiks selliste sammu- de astumisega.

Mäss: See õnnetus ainult siis kui N. Liit laotuks või kui mõni Ida-Euroopast või Balti riikidest pärit juht võtaks üle N. Liidu keskvallit- suse ja partei aparatuuri, mille üle praegu domineerivad venelased. See on ebatõenäoline.

Apeli venelaste poole: See on al- nult väga ja palveline lootus.

Evolutsioon kommunistlikus lii- kumises: See lootus püsib lään- riikide poliitikas ning see näib ole- vat kõige kindlamaks ja loogili- semaks võimaluseks. Kuld see on aeglane ja piirarikas protsess. Realistlikult võttes saame meie väga vähe teha, et lõvendada ve- nelate haaret ikestatud rahvaste üle.

Meie kõhkleksime Ungari abis- tatisel 1956, kuna me kartisime, et sellega ohutame 1955 venelastega sõlmitud lepingu Egiptusele.

President Johnson jäi 1968 Tšehhoslovakkias toimunud invasiooni ajal ükskõikseks põhju- sel, et ta plaanis tipptõustumist N. Liidu juhtidega ning taotles strateegiliste relvade piiramiseks venelastega kokkulepet.

Praegu avaldatakse õigustatult muremõtteid N. Liidus allasuritud vähemusrhuvaste saatuse üle. On asjatu väleida selles suhtes meie moraalsete kohustuste üle. Praegu Genfis käimasolev Euroopa jul- geolekukonverents annab meile võimalusi nende rahvaste heaks midagi korda saata.

Meie seisukohtade alusel nõua- me meie ida ja lääne vahel vaba- mat ideede ja inimeste liikumist, mis peaks olema abiks ja toeks isoleeritud Ida-Euroopa rahvaste- le.

Meil on ka teisi võimalusi vene- lastele selgeks teha, et nende des- pootlikku rezhimi pehmendamine võib nelli anda mitmeid eeliseid ning meie võiksime neid võimalusi alati kasutada. Kui mõned meie valitsused esindajad mainivad, et nõudmised inimõiguste kehtesta- miseks N. Liidus mõjuvad takis- tavalt tuumasõja ärahoidmise püüetele, siis on sellised väited arusaamatud. (VE)

Besti kooli propaganda käib ka USA-s, kus seda teevad eesti täien- duskoolide õpilased ise oma üritustel. Pildil kutsuvad Long Islandi eesti kooli õpilased teist eesti noori oma ridadeesse.

"Vanemuine" soome teatrifestivalil

Nagu EPL-s varem teatatud, külastas Tartu Vanemuise-teater Soome nn. teatrikuue Tampere, kus andis augustikuul keskel kolm etendust laulmänguga "Külavahelaulud". Kaarel Ird on nimelt Enn Valguri tuntud rahvapärimise "Kraavihällid" kujundanud laulmänguks, millele muusika on rahvalauludest seadnud helilooja Veljo Tormis.

"Külavahelaulud" sai Tampere suurepärase vastuvõtu ja tähele- panu osaliseks, mida näitab ilmselt ka Aamulehti arvustus, mille esi- tame allpool kokkuvõtlikult. Ar- vustajaks on Harry Sundqvist.

Eesti Vanemuise-teatri "Küla- laulud" välutasid teatrikuue publi- ku oma värskevade etendusega, suurepäraselt tõlgendatud rahva- lauludega ja rahvapäraste koomi- kaga. Poolchoituvalevud etendu- se lõppedes ei tahtnud kuidagi vaikida. Näitlejad pidid kordama lõplaulu. Aplausid lõpetati alles siis, kui näitlejad lubasid järgmisel aastal tagasi tulla.

"Külalaulud" on tüüpiline rah- vapärimise, nendib arvustaja edasi. Selle on Kaarel Ird Enn Valguri "Kraavihällidest" laulmänguks kohandanud. Lisatud on suur hulk vana lastakaid ja halemiseid rahvalaule, millel kõnelevad va- nast eesti laulureaditsioonist ja erinevad meie rahvalauludest nii oma mitmekesiste viiside kui ka üllatavate mõistaandmistega sõ- nastuses.

Vanemuise-teatri etendus mee- nutab meie oma seelaeasid kultu- rilaala, aga erineb siiski mõneti sellega, mis on meile võõras. Elamistavand on kohati samad mis meilgi, aga käitumine on teissa- gune, on otsekohesem ja lähene- vam. Näidandis otsib võõrasia- kodust põgenenud tütar, plits käes. Ta saab kraavikaevajalt kepihoopu ja heidetakse lõpuks järve. Lugu sobiks ükskõik mili- seele meie rahvapärimisendisse, aga see esitatakse kergemalt mäng-

ides kui meil toimuks. Seesugune vahetu suhtumine ellu ja teistesse inimestesse on märgatav kogu mängu jooksul. Olukordadesse suhtutakse loomulikult, nõnda nagu need tegelikult on.

Teistest osalistest tõstab arvus- taja esile Raine Loo'd, kes "peao- salisena mängis tundeiliku ja habrast tütarlast, vallutades publi- likut oma värske ja vahetu olemu- sega".

Näidendi rahvapärast koomikat tõi Herta Elviste esile võrratult heastudamiku veskijärve perena- sena, kes oli lausa päikesepaiste ja naeratus. Näidendi nurjatu on sündimeline Benno Mikkal, aga kõigist tujutsemistest hoolimata on temagi järeleandlik ja puudustele vaatamata armastust väärv inime- me.

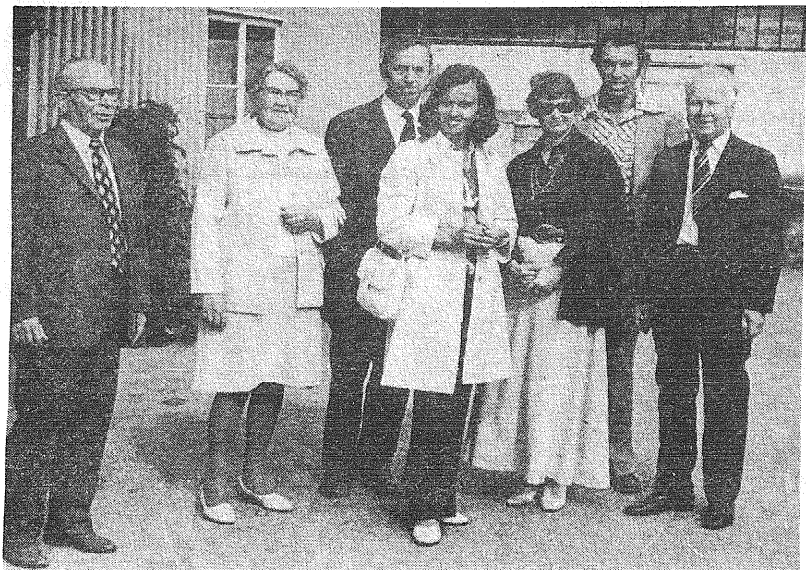
Arvustaja Harry Sundqvist ütleb lõpuks, et saavutus jätnud väga rikkalikku ja mitmekülse mulje ja "andis tõelise muusikalise mau- spala".

Uues teises Aamulehti artiklis vaadeidake Vanemuise-teatrit, kusjuures üteldakse m. n., et Va- nemuine on Eesti vanim teater, aastatud a. 1870. Kaarel Ird on tä- hendanud, et Vanemuine on ainsus teater N. Liidus, mille tegevus kulgeb mitmel alal – sõnalava- stuses, balletil, operett ja oper. Taolisi teatreid olevat ainult saksa keelt kõnelevail maadel. Vane- muine andvat aastast ligikaudu 360 etendust ja nende jälgijaid olevat umbes 180.000. Umbes 30% publi- kust tulevat maalt, kuna Tartus on 60.000 elanikku.

Matti Tapio on olnud Soomest külasinäitejuhiks Tartus. Järg- mise aasta kevadel külastavat Tampere-teater Vanemuist.

Kui Tampere üteldakse olevat Soome teatripealinaks, siis on vanemuine Eesti teatripealin. Vanemuise-teater tähendab eesti kultuuriloolis sama kui arhitektuur soome kultuuriloolis, on K. Ird üteli- nud. (EPL/MR).

Bestirootslased pidasid oma traditsioonilist kodukohapäeva (hembygdsgård) 29-nda korda sel aastal. Jälegi Björknäspaviljongenis Värmdö rohkete osavõtjatega. Nagu tavaliselt oli jällekohtamisrõõm suur. Eeskavalises osas esines pooltunnilise kontserdiga eestirootslaste leiue põlvkond — Göteborgi Stora Teaterni lauljatar ja näitlejatar Ellen Pelmas, keda saatis pianist Birgit Falkman. Pildil moment lauljatarirüüsaatmisel — vasakul Alfred Holding, Karin Pödrö, lauljatarirüüsaatmisel Mattias Pelmas Motalast, lauljatar Ellen Pelmas ja tema klaverisaatja Birgit Falkman, vend Hans Pelmas ja Svenska Odlingens Väner esimees Hugo Mickelin.

Saksa filosoof: Vabad ei oska hinnata vabadust

Kogu oma elu tegutses filosoof, poliitik ja luuletaja Werner Finck kabaretistina. Saksa kirjanduslugu võib patustamata nüüd juba üle 70-aastaselt Fincki kategoriseerida humoristik. Tema sulest ilmus nüüd memuaariline "Alter Narr — was nun?" (F.A. Herbigi kirjutas, München-Berlin, DM 22,-), mis tõlkes on "Vana narr — mis nüüd?".

Fincki elu on olnud võitlus vabaduse eest, seda on ka see teos. Vabaduse idealist ei taha praeguse inimkond midagi teada, arvab Baseli ülikooli professor Munsch ja autor rõhutab, et see inimkond ikkagi mugavust, elumõnust ja on selle pärast valmis kannatama bürokraatlikku vägivalda.

Inimesed on vabadusihke vahtunud igatuse vastu teatud orjuse, lunastuse vastu onemääratamisest. Sellest ongi tingitud üksikisikute ja tervete rahvaste diktaatoride aksepteerimise-mentaliteet, ütles Finck, leides, et saksa rahvas ei ole kunagi osanud midagi peale hakata oma vabadusega. "Selles osas kuulume allaarenenud maade hulka, olemes juba sajan-deid alamaid".

Mõtelgem vint 1918-ndale aastale, mis tõi meie esmakordselt palju vabadust. "Weimarivabariik oli siis ka kohn nii vaba, et ta andis oma vaenlastele vabaduse seda vabariiki likvideerida. Hitler oli vabaduse kasutaja vabaduse likvideerimiseks", rõhutas autor.

Kui Hitler raudne ja verine rezhim varises, siis said saksilased taas vabaduse tagasi — ilma ilmevõime-ajata. Arvatavasti polnud see õnneks saksilastele, et neile tingiti täielik demokraatia just kokkuvõrsemise hetkel. Ükski sakslane ei saanud uue priiusega midagi peale hakata.

Kõigil oli palju tegemist rusude ja ilusloomide -ärakoristamisega, tehisliikide vahetamisega sigarettide vastu, sigarettide vahetamisega ameeriklaste bensini vastu, ameerika bensini vahetamisega saksa vangla vastu...

Siseld saksilastele, sin on tell ometi kord demokraatia. "Meie vastastike: Oodake pisut, meil pole selleks praegu aega, kuid andke siiski tulevikku jaoks. Ainult üks vanem härra leidis aega ütle-miseks, et andke see demokraatia

siis, küllap ma juba suudan kord temast midagi teha. Ja see vanem härra tegi ka midagi sellest ja meie ei teinud sellest alul väljagi. See vanem härra oli Adenauer".

Niisuguses toonis ja stilis armastab autor naeruvääristada oma inimesi ja "võidukaid" lüüa-si. "Ma ei kahtle mitte üks silma-pik, et meie rahva valdava osa tunneb põlastust Hitleri rezhimi vägivallatõrjude vastu. Selleks oleme küllalt hästi kasvatatud ja seda käseb ka meie nüüdne valit-sus. Meie olemes pealegi sõnakuu-letlikud".

Autor aga kahtleb väga selles, kas rahva enamus neil endistel, väliselt hilgavatel aegadel, ennast tundis vägistatuna. Selleks seisti liig heastadumilult "führeri" ta-ga, peatult pea pea küljes kinni tänavatel, kus demonstreeriti, marsiti ja triumfeeriti! Oleks pa-rem olnud kui palju neist seltsjatest oleksid istunud trellide taga! Teis-te sõnadega: Meie päevil peaks igatühele alles selgeks tegema, külvord vaba ta on.

Fick püüab oma väidete tõesta-miseks selgitada olukorda praegu veel eksisteerivates diktatuurides, ilma neid otskohn nimetamata. Kuid seda polegi vaja. Kui kuskil sellise korraga riigis keegi istub kõrtsis ja omaette pomiseb: "Ja, ja, see ZK!" (ZK Partei Keskkomitee). Muud midagi. Kui tema naabruses istub salapolitseiiselt treenitud kõrvadega isik, võib nii ettevaatamatult omaette pomise-ga malista priiust vanglamüüride taga.

Sama olukord Lääne-Saksas. Nuriseja lausub õllekaasi juures välu häälega: "Meie valitusus, meie valitusus, hirmsus!" Mis võib juhtuda? Mitte midagi. Äärmisel juhtumil peetakse teda lolipeaks, kes nähtavasti ei tea, et valitusus on õnnetuskes Lääne-Saksale. Igal juhtumil ei anda teda hullumaja, kuigi ta oma kõrtsinaabrite arva-tes on ideoot, kes ei loe ajalehti, ei kuule raadiot, ei istu tundide viisi televiisori ees, millele kõik talle tundide viisi teevad selgeks, kui tumal on valitusus, kui saamatua võimatu midagi ette võtta in-mesete olukorra parandamiseks. Autor ise aga asub selsukohal, et saksa põhi- ja teiste seadustega on

asjad korras, kuna nad on kõikidest maailmas kehtivatest seadustest parimad.

Finck filosoofeerib Lääne-Saksas kehtivatest vabadustest õige ula-tuslikult. Ta kirjutab näiteks väl-järändamisest. Kui kellelgi Saksas ei meeldi, võib ta välja reisida. Talle antakse pass ja tema peale ei tulistata piiri ületamisel. Selle fakti tunnetus rõõmustab siiski inimesi. Nad tohivat näit, takis-tamatult ka raadiot kuulata ja viimase kaudu kuulda, mis sünnib näiteks Ida-Saksas.

Nad ei pruugi valvel olla, kas äkki ehk ei astu ootamatult politsei nende tuppa. Ja kui viimane seda tõelsti peaks raadiosaate kestel tegema, siis võib kuulaja rahuli-kult ametnikule öelda: "Ole lahke, võtke istet, ma kuulan parajasti punast raadiost — varsti on päe-vauidised lõppenud, siis saan teiega rääkida". Politsei ootab kannatlikult mitu minutit ja alus-tab alles siis protokollil koostamist raadiokuulaja auto valesti pari-kmise pärast.

"Kui ma", jätkab autor, "meie riigikorda kaitsen, siis ei tähenda see veel, et ma kaitsesin ka meie parteid! Tean et nad on olemas ja ei peame neile midagi teatud aja pärast andma. Oma häälte. Astuk-sin isegi mõne partei liikmeks. Olen aga kindel, et mind mõne aja pärast parteist välja heidetakse. Asuksin nimelt värske parteilikk-mena partei programmi teoska-misele. Seda luskust aga ei saa endale lubada ükski partei".

Niiplaju olevikust. Hitleri-epohi-st jutustab autor juba tõsisemalt. Ta ei meeldinud Goebbelsile, sest ta ei annud viimasele põhjust tema vahistamiseks. Ta tundis täpselt piiri, milleni võis riskita minna. Sellele vaatamata tuli tal nii mõ-nigi kord istuma minna. Teda päästis lõpuks sõjaväeteenitus ja vastutulekud ülemused, nagu palju teisi valmutegelasid Kol-mandas Riigis.

Teda pandi isegi ette Raudristi saamiseks. Vahemalt seda suutis Goebbels takistada. Kaugemale tema võim "tagurlike kindralite" peres ei ulatanud.

OSKAR ANGELUS

USA tunnustus Ida-Saksamaale

USA ja Ida-Saksamaa normaalseisid oma vahekorrad, seega andis USA DDR-le täieliku tunnustuse, kusjuures mõlemasse riiki luuakse suursaadkonnad. Ameeriklaste oma asuks seega Berliini idaosas. Berliin teatavasti on DDR-i pealinn.

Läbriääkimised mõlema riigi vahel on olnud käimas pikemat aega, kuid vahepeal need katkestid, kuna DDR teostas piiripunktidest vastu Lääne-Saksat liikluse se-gamist.

Nimelt toimetas Bonn oma riik-liku keskkonna hooliduse büroo Lääne-Berliini, mispeale DDR lei-dis, et see on vastuolus neljavõimu kokkuleppega. Bonn ei tohi Berliini paigutada ühtki valituseorganit, toonitas Ida-Saksamaa.

USA koos Inglis- ja Prantsus-maaga aga märkis, et Bonn siiski pole kokkuleppeid rikkunud, keskkonnabürood ei saa vaadelda kui otsest valituseorganit. Ja Bonnile anti läänevõimude poolt täielik toetus.

Seepeale muutus läbriääkimiste ohikond Washingtonis niivõrd ja-hedaks, et idaskasa delegatsioon oli sunnitud koju tagasi sõitma.

USA-DDR suhte normaliseerimise lepingule kirjutas ameeriklaste poolt alla välisministri abi Arthur Hartman. Ida-Saksa dele-gatsioon juht Herbert Suess mär-

kis, et sündmus tähistab uut pea-tükki USA suhetes pärast sõjaajasse Saksamaaga.

Võib juurde lisada, et USA-DDR läbriääkimistel on idasaksalised esmakordselt nõustunud diskuteer-ma võimalikku kompensatsiooni natsismi ohvritele, eeskätt natside koonduslaagrites viibinud juutide-le ja siäl hukkunute järeltulijatele.

Varem on DDR kategooriliselt keeldunud maksma kahjutasu-sid ningil viisil pole vastutav roimade eest, mis sooritati Hitleri "Kol-manda riigi" ajastul.

Seevastu aga kirjutas Lääne-Saksa alla kahjutasulepingule juba 1952 ja kohustus maksma hüvitus natsismi ohvritele. Sellest ajast peale on Bonn maksnud kahjatu-sid ligemale 70 miljardit krooni.

Gerd Negro-Olak suri

Stockholmis suri 1. septembril 83 aasta vanuses Gerd Negro Olak, iseseisvase ajal üldtuntuud liik-mispedagoog ja kausaagee "Es-tonia" ooperiteatri direktori Paul Olaki leisk. Gerd Negro sündis 27. oktoobril 1891 Kuressaares.

•Bolder Jaan KUUMAL AJAL

Läksin välja jalutama. Mul aega on, vildan oma päeva niisama uitamisega. Kogu aeg muidugi ringi ei traavi — võtsin pargis istet. Pui vilus istumine on kuumal ajal hea asi.

Ühtegi hinge seal peale minu ei olnud. Aga siis tuli üks inimene oma koeraga. Kuid nad lähemale jõudsid, siis ma nägin, et see oli meie maja elanik Linda Merrifield. Ta võttis mu kõrval istet ja meie tegime juttu ilmast, et kuumus kestab.

Äkki kerks nagu maa alt meie ette üks vanahärra. Tema ütles:

Tänavu on juba mitu niisugust väga kahetsusväärset juhtumit olnud, kus koer jäetakse autosse ja las minnaks aaju ajama, kas kauplusesse, ametiasutusse või tuttava juurde lihtsalt juttu ajama. Jähdendatud korteris hae lõksutada. See on hoopis meelest läinud, et koer ootab autos, mida pälike kütub põrgukuumaks. Temperatuur aina tõuseb. Koer piinleb, vingub, teeb haledat häält ja ootab, et peaks ta ometi ükskord tulema ja mu sellest piinakambrist päästa-ma. Ta ei tule. Kui viimaks tuleb, siis on koer surmud."

"Aga ei peaks juhtuma!" karjatas vanahärra. Ta ütles, et niisugused inimesed tuleksid kohtu alla anda ja vangil panna looma piinamises pärast.

Linda Merrifield vahtis endsette maha ja naeratas endamisi. Ma sain aru, et ta muigab vanahärra üle. Eks nii oligi. Kui see viimaks minekut tegi ütles Merrifield:

"Käib päevad läbi ringi ja kus aga inimest koeraga näeb, seal seisma jääb ja oma epiistil lugema hakkab. Nagu mõni hull pro-phet. Vist peast segane."

"Miks teie nii arvate?" küsisin ma. "Tal seisab see asi ilmselt südame peal ja ta tahaks seda ära hoida, see on selge."

"See on selge, et tal inimeste jaoks südant ei ole", ütles Linda Merrifield põlastavalt.

"Kust teie seda võtate?"

"See on ju ammugi aastat teada. Niisuguste inimeste kaastunne on suunatud niitliteda koerakunni. Kaasinimeste jaoks seda ei jätku. Inimeste jaoks on neil ainult süüdistusi. Teie ju kuulsite: kohtu alla anda ja nagu suured karjategid janglase panna!"

Välke koer meie jalge ees oli muutunud rahutuks. Hakkas vin-guma, tegi kõvermatki häält, haugatas.

"Kas sa olen vaht!" püüratas Linda Merrifield talle peale. Ta tah-tis seda vanameest veel pragada, seda hullu dagi olukorraga leppi-da. Kui peul välja tnakse, siis mitte selleks, et ta kuskil pargis istuma panna. Istuda tuleb tubades niikuinii üheilla palju. Pargis tahaks liikuda.

Loom muutus eriti rahutuks siis, kui nägi üht noormeest tulevat jooksa. See oli spordimees. Tegil muidugi harjutusi. Koer peab ootama, mil ta välja tnakse, aga inimesel on hea põll — ta võib end ise igal ajal välja tuua. See mees oli toonud enese välja. Jooksa. Läks meile lõntsisid mööda.

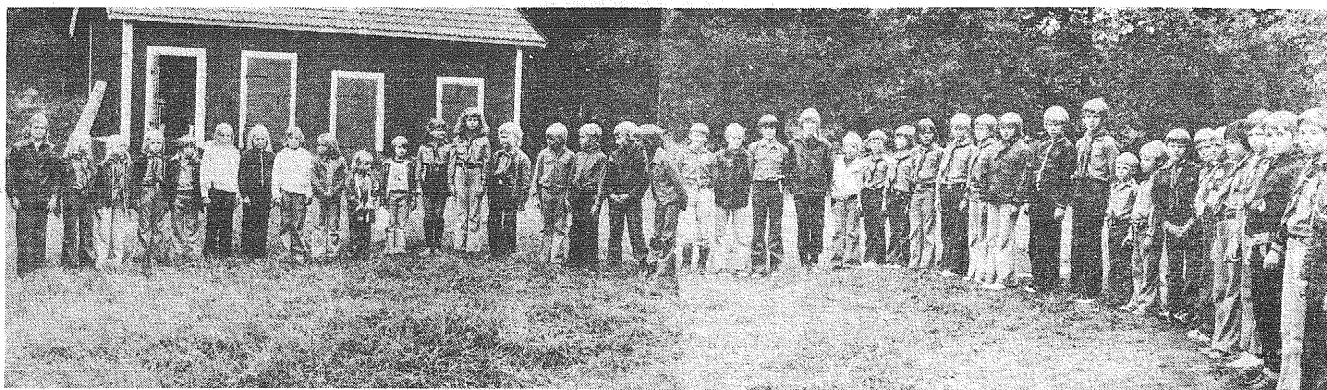
Koer meie jalge ees karjatas, tahtis vägtsi kaasa minna, lipata kas kannul või koopis ees, et tormame!

Linda Merrifield läi teda.

"Kas sa kurivaim oled vaht!"

Koer karjatas valu pärast.

Mina vaatasin seda naist valmusega ja mõtlesin: Ometi üks hing, kes inimestele kaasa tunneb ja nende hädasid hästi mõistab, sest tema neid üllsaid tundeld koera peale ei raiska.

Stockholmi piirkonna hundude-hellakeste rivi oli Veskijärve laagris pikimaid viimase 20 aasta jooksul.

Hellakeste ja hundude õppelaager Maailmalaagriks oli Veskijärvel

Ajavahemikul 15-18 august toimus Veskijärvel piirkonnalaager hellakatele ja hundudele. See oli õppelaagriks 1975 toimuvale Maailmalaagril Metsakodus, just kõige noorematele osavõtjatele. Laagrielanike arvu poolest oli see suurim, mis peetud viimase 20 aasta

jooksul. 15 hellakest ja 28 hundut õppisid 11 juhatusel algelisi laagritarkusi, mängisid ja võistlesid. Toidumurede eest kandsid hoolt kuus pereema-lastevnaemat. Aljäärnevalt kirjeldab üks laagrist osavõtnud oma muljeid ja elamusi õnnestunud üritusest.

15. AUGUST

Ärkan hommikul tavalisest varem. Oman juba laagrikogemusi, kuid olen siiski ärevil eiseisvate põnevate laagripäevade pärast. Viimane pilk kontrolliks varustuslehele, hästi, kõik on kaaljas.

Kell 8.45 olen koos teiste laagrisse sõitjatega Klarabergi sillal ja varsti viib üritatud buss meid Veskijärvele. Oleme kohal pool üksteist. Sajak ühedaat vihma.

Ettenägelikud juhid Erna, Helle, Dea ja Tõllu olid juba päev varem kohal ja püstitasid telgid. Viime varustuse telkidesse ja vaatamata vihmale alustame ümbruse korastamisega ja nõuetavate laagriühituste püstitamisega. Küüretihoidja, paberikoru, säärkutehoidja. Juhid annavad näpunäiteid.

Kell 12 on laagri pidulik avamine. 60 osavõtjat kogunevad lipu ringi, kus laagrijuhid Tõllu tervitab osavõtjaid ja märgib, et tegemist on Maailmalaagrit ettevalmistava õppelaagriks. Meid instrueeritakse igal sammul.

Lõunasöök. On arusaamatu, et kaasa tulnud kuus pereema nii kiirelt jõudsid valmistada nii maitsva eine nii paljudele osavõtjatele. Kell kaks algab taas tegevus. Õpime suurlaagri laulu, lõkkelaule, mängime kurni, õpime valmistama laagrimärke linoolehtnikas, teeme tõrvikuid ja õpime püstitama telki.

Õhtusel lipulangetamisel teevad telkkonnad testavaks telkide ni-

med ja telgivanemad. Maitsesid on erinevad. Hellakesed valivad üsna romantilised nimed: Päkkeskilred, Liblikad, Lepatriinud jne., kuna hundudel on sellised nagu Luukered, Vanapaganad ja Kotkad.

Õhtul on esimene lõke. See on küll rohkem Tõllu ühemehe teater, kuid juba homme peame ise oma võimeld näitama.

16. AUGUST

Äratus pool kaheksa, kuid laager on ärkvel varem. Köva hommikuvõimlemine, skrav päike ja soe ilm on tujutõstev. Peame ja einatame. Ülevaatusel tervitame juhte telgihoidjatega, milliseid eile vabal ajal septsime.

Lootus, et kõik on kõige paremas korras on vaid unustus. Vigu leiatakse siit ja sealit, kontrollitakse isegi käte puhtust. . .

Juhtide kaader kasvab nelja juhiga, tulevad juurde Helle Jõers, Olavi Lepp, Harald Sepp ja Eero Paldrok. Õpime pioneertöid, hellakesed ehitavad juhtide kaasabil laagrivärava, õpitakse köidiseid, teeme prahikorvi, õpime kirve ja näo käsitsemist.

Teine tegevusperiood kulus jäätgult primitiivseks toiduvalmistamiseks. Pidime sütel leiba ja kartulit küpsetama ja lõpuks võrsti praadima. Õppisime plastkoti salataignat tegema ja sellest lõpuks sata küpsetama.

Kolmas tegevus oli eriti naljaks, sest laager moodustas vägeva mürgel-orkestri. Mängiti kammidel, herneestega täidetud kohvipurkidel, kasutati potikaasi jne. Õrn õõbil kõlas selles esituses võimsalt!

Tänaõhtusel lõkkel oli kaugemalt kuulda müristamist, tibus isegi vihma, kuid tuju oli ikka kõrgemas kraadis, nagu ütles lõkkelaul. Lõkkevana Tõllu rääkis tulemüstikast, sest tuld võib vaadelda ükskõik kui kaua ja ikka leiab selles midagi uut. Oid laulud ja lõkke-numbrit.

Ja lõke saigi lõpuks läbi. Olime just oma sooja joogi joonud kui juhtide hulgas tekkis elevus. Südasime omastehtud tõrvikud ja silrdusime autosid kontrollima.

Maja juurde tagasi jõudnud ja tõrvikut kustutanud, kõmas teiselt poolt järve tugev pauk.

Juhtid rääkisid midagi lendavast taidrikust ja mehest Marsilt. Viimane olevat telkide läheduses maandunud ja hulga hõbemünite kaotanud, mida ta nüüd taga otsivat. Meie ülesandeks oli minna pimedasse metsa ja leida nii palju hõberahasid kui võimalik.

Loomulikult oli vältimatu kohtumine selle müstilise kujuga. Oli päris õudne, käis jälle tugev kõmakas ja metsalune lii välgaks. Korraga oli mees teiselt planeedilt otse meie ees - üleni hõbedast. Nojah, kui esimene ehmatus kadus, selgus, et marslane polnud keegi muu kui Eero Paldrok, üleni sisse määritud hõbepaberisse.

Silrdusime telkidesse tagasi, kus peagi uinusime.

17. AUGUST

Ärkamine raske. Oleks teadnud, et ka ülestõusmise eest saab plusspunkte, siis oleks küll kiiremini teinud.

Hommikune tegevus toimus mitmes erikohas. Viidi läbi kurnivõitlus. Finaal oli põnev ja taas vägine ja alles pärast viimast viset selgus võtja - Kotka. Õpetati taas köidiseid, tehti makrameed ja nooremad külastasid läheduses asuvat talu, kus imeti küll koduloomi.

Ja siis toimus suurvõitlus, kus tuli kõiki õpitut teadmisi ära kasutada. Siardime viieminutilise vahedega, telkkondade kaupa.

Esimene punkt: redelist üles Veskijärve maja teisele korrusele, kus iga osavõtja viiet puhub. Uuesti alla ja siis maalebava redeli vahelt slaalomponimine lamava lipuvarda juurde, kus halsseerisime ühest otsast teise. Aja penle.

Teises punktis tuli teha kuus asja korraga, täita 10-litrline pang veega, seletada noa-kirve käsitlemist, teha seussõrg-sõlm ümber puu, lüüa kolm naela puutüki alla, nimetada valmistatud köidiseid ja põletada läbi 75 sm kõrgusele seotud nõör.

Järgmises punktis viskasime nooltega märki. Tagasi sauna juurde, kus üks telkkonnas pidi ühele puutükile järgi ujuma. Tagasi jõudnud pidid teised teda aitama kuivatamisel ja rüetamisel.

Viies punkt oli mäetipul, kus tuli heita rõngaid kepi otsa ja heita palli pänge. Kuendas punktis tuli nimetada mitmesuguseid taimi ja korjama maksimaalse kiirusega

kruusitäre marju. Ja marjadega tagasi esimesse punkti, kus tuli korjata kolme asja nagu võistluse alguses.

Hellakeste poolt võitis võistluse Liblika telkkond, hundude poolt Luukered kamp. Pärast võistlust käidi saunas ja ujumas - oi kui nusus! Ja õhtusel lõkkel ei taha numbrid lõppeda, nii palju on lõbusad ettekanded!

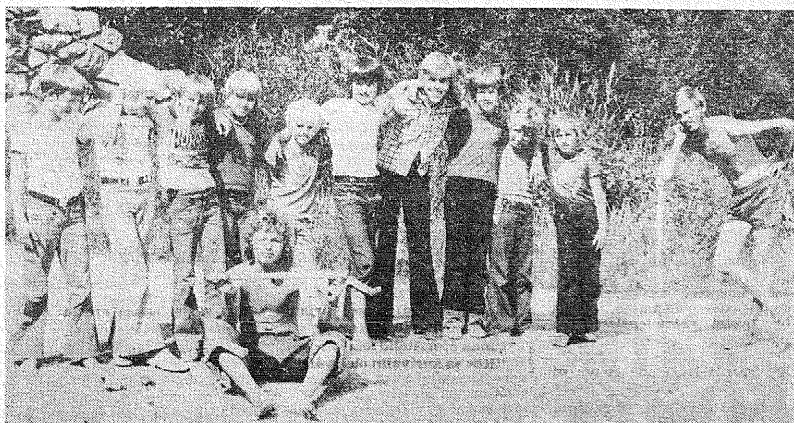
18. AUGUST

Pärast hommikusööki lammutame laagrit, pakime asjad ja võtame maha telgid. Leiame tegevust rahvastepallis ja munamängus. Viimne lõuna, viimne söögipalve ja viimne aituma perenaisile. Pärast laulutundi ongi laagri lõpetamine.

Kõik saavad osavõtudiplomid, kuhu on märgitud võistluste ja mängude saavutused, kes oli tubli sõõja, hea magaja ja palju muud lõbusat. Laagri tänuvõtmustele said Edith Kotka-Nyman, Juku Jõers ja Lembit Kleemmer.

Laagri pereemadeks olid proudad Avasalu, Eichhorn, Kask, Ojaveski, Orusid ja Tõnnissoo, kellele osavõtjad hea toiduvalmistamise eest avaldasid suurt tänu.

Kui buss meid taas linna viis, oli südames nagu pisut tühi tunne - miks peavad toredad elamused alati nii kiirelt mööduma? Kuid lubasime üksteisele, et Maailmalaagris kohtume jälle, juba tuleval suvel! Seda laagrioludes, linnas koondustel muidugi sagedamini.

Kurniturniiri võitjad Kotkad koos juhtide Kristjan Penno ja Olavi Lepaga.

**RAADIOSAATJA
"OLE VALMIS!"**

JAMBOREE ON THE AIR

AUSTRALIA MÅLE PASSEERIMÅLE

USA MÅLE PASSEERIMÅLE

USA MÅLE PASSEERIMÅLE

USA MÅLE PASSEERIMÅLE

USA MÅLE PASSEERIMÅLE

USA MÅLE PASSEERIMÅLE

USA MÅLE PASSEERIMÅLE

USA MÅLE PASSEERIMÅLE

USA MÅLE PASSEERIMÅLE

USA MÅLE PASSEERIMÅLE

USA MÅLE PASSEERIMÅLE

USA MÅLE PASSEERIMÅLE

USA MÅLE PASSEERIMÅLE

USA MÅLE PASSEERIMÅLE

USA MÅLE PASSEERIMÅLE

USA MÅLE PASSEERIMÅLE

USA MÅLE PASSEERIMÅLE

USA MÅLE PASSEERIMÅLE

USA MÅLE PASSEERIMÅLE

30 aasta eest:

JUMALAGA TARTU!

Teenisin tollal Tartus välipoliitsis, kuulusin 1. jaoskonna koosseisu, kuid töötasin prefektuuri juures Kodanliku Õhukaitses referentuuris. Sakslaste poolt oli keelatud meie ametkonnale puhkuse andmine, kuid oli lubatud vabu päevi põllutöödele minekuks. Sain selleks alates 3. augustist 21 päeva. Lahkusin linnast ja sõitsin maale naisevanemate talu, kuhu lennurnikute tüü oli oma pere juba varem saatnud. Maal, emal keskustest ja suurematel teedest, mõidub aeg vaiksest ja kiirest, aimamata ja teadmata rinde arengust ning lähenevast punasest hädahoo.

Pühapäeval 13. augustil sõidan raudteelaama juurde alevikku, kus selgub et venelane on tunginud juba üle piiri Eestisse ja Võru ning Veriora ümbrus on nende poolt vallutatud. Teedel liigub juba Petseri ja Võru maakondade sõjapöngik. Astun siis kohaliku konstaabli juurdes, kus kuulen, et mind on juba Tartust taga otsitud. Võtan ühenduse jaoskonnaga kus korrapäida alikonstaabel teatab, et minu poliitööd olek on katkestatud ja pean koha Tartu linnama.

Sõidan esmasp. 14. augustil Tartu. Kogu ametkond on kasarmeeritud. Jään esialgu edasi töötama KÕÕ referentuuris. Jutud liiguvad venelaste pidevast edasitungimisest, kuid sakslased ei anna meile, eesti politseile, mingisugust informatsiooni.

16. augustil käin veel korraks maal, kus selgub, et mu pere koos naisevanematega on juba asunud põgeniku teekonnale. Sakslased on purustanud telefoniliinid ja raud-

teel käib sildade ja truppide õhkmine. Teedel liigub rohkesti põgenikke. 17. augusti õhtul saabub sakslastelt korraldus linnast evakueerimiseks kahe tunni jooksul, kuid muudetakse hiljem, et 85 jooksul peavad linnast lahkuma ainult naised, lapsed ja tööjuhtid.

Prefektuuri veeauto toimetab naiseamatnikud ja ametnike perekonnad liikmed esialgu Aksi valda Lääte koolimajja. Õesel teeb aga prefekt korralduse, et nad sealt asuks hommikul veel Tallinnasse minevale rongile.

Päeval teostavad mehed veel linnas patrulleerimist ja nii mõnduavad mõned ärevad päevad. Kolmapäeval 23. augustil on olukord venelaste edasitungi tõttu kujunenud selliseks, et paratamatult tuleb ka meil Tartust lahkuda. Enamus ametkonnast lahkuks õhtupoole kuna Tartu maha jääb juhtkond ja ametnikke kokku 38 meest. Linnast lahkunud meeskond jääb peatuma Volti kindral Orasmaa "Tormi" talis.

Meie linnajäädud koguneme kõik prefektuuri ruumidesse, peale ülejõe asuva 3. jaoskonna omad. Õhtul asuma prefektuuri üle lähesduse asuva Eesti Panga all asuvasse varjendisse, kus asub prefektuuri ja omakaitse komandopunkti ühühäirete puhul. Venelane pommitab linnast lennukidega ja suurtükikidega.

Neljapäeval 24. aug. varahommikul asume Eesti Panga maja varjendist ülejõe 3. jaoskonna ruumidesse ja Peetri kiriku all olevasse varjendisse, kuna on kart, et sakslased õhivad alinuke sillal "Vabadussilla" ilma, et meid informeeriks, lõigates sellega meie taganemistee. Samasse on kogu-

nenud ka Omakaitse juhtkond ja Peetri kiriku juurde suurte puude alla varjule on asunud ka linna tulustõrje lendasalk ja vabatahtlikud oma masinadega. Venelane teostab järjest linnast pommitamist ja tekitab mitmel pool tulekahjud.

Linnast voolib järjest läbi taganevad sakslasi. Lootusetu on nõrka eesti omakaitse ja piirikaitse üksuste katse peatada meie igi-vaenlast. Õhtul kohates Tuletõrje lendasalka ülemat oma masinate juures, sirutab ta käe jumalagajätku, kuna ta oma autodega ei julgeta enam kauemaks linnast jääda. Tema järele hakkub ka pea Omakaitse juhtkond.

Reedel, 25. augustil kell 03.30 oleme ka meie sunnitud ütlema "Jumalaga Tartu". Maha jääb järele van.konstaabel L. Juhtimisel, kes aga ka keskpäeval linnast lahkusid. Osa meestest lahkuks Narva maantee, kuna mina kümnehelisel salgaga ratastel valin tee mööda Maarja surruaia ja Vahi põllutöö kooli, et koguneda Voltdi kindral Orasmaa talis.

On kurb lahkuda kodulinna, teadmata kas veel kunagi tagasi saan. Silme eest mõduvad õhtud, mil koolipoisina sai üle tee jalgsil väljaku harjutatud ja võisteldud. Meenub palju noorepõlve mälestusi.

Jõuame kella 10-ks kindral Orasmaa talis, kus on paar päeva varem linnast lahkunud mehed ees. Väsinuna kasutavad kõik võimalust pälkise käes murul magamiseks. "Tormi" talust lahkume lõunastõig ajal suure kiirusega, kuna vene luuretankid on tunginud lähedusse asuvasse Voltdi jaama ja meil armetute käsirelvadele ei jää muud üle kui põgeneda.

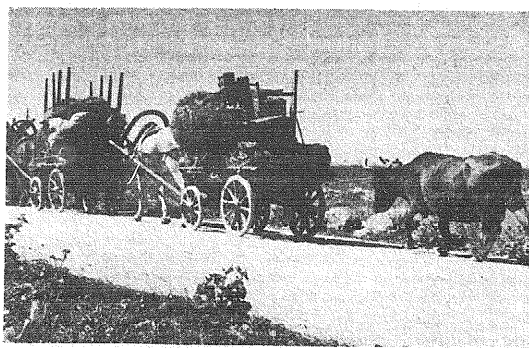
Jääme peatuma Jõgevale, kus prefektuuri kantselile asub Jõgeva linna konstaabli ruumidesse ja meeskond Jõgeva mõisas asuvasse Sordiparanduse ja katsejaama ruumidesse. Mina saan korralduse välja valida 10 meest ja asuda linna prefektuuri lähedusse Telefonivõrgu majja, prefektuuri juhtstuseks. Saame Jõgeval paigal olla, kuni 18. septembrini. Meeskonnale tuleb sel ajal täita mitmeid vastumeelseid sakslaste korraldusi – toimida haarangulid väeüksustele, lähedusse asuvas valdades, jne.

Pühapäeval 17. septembril, omal sünnipäeval, olen prefektuuri korrapäidaks konstaablik. Keskpäeva paiku saab teatavaks, et venelane on tunginud üle Ema-ge ja välja jõudnud Vara-Kaariile. Teostab pommirünnaku Maarja-Magdaleenale. Esmaspäeval 18. augustil peame Jõgevalt lahkuma. Õõime ühe 85 Vägeval ja ühe Paides. Seal selgub, et olemas teist vallandatud ja igakõs võib talitada oma äranägemise järel.

Suurem osa ametkonnast asub Tallinnas tehes, kuna mina valin koos 10 mehega põgenemisteks Pärnu-Lihi-Pärnu-Liulu-Virstu-Saaremaa, kus leiame laeva, mis lahku Saaremaalt pühapäeva 24. septembri hommikul ja tormi viinutustes 52 tundi hiljem Rootsi jõuab.

Kurbuse meenuvad ametvenda, kes 14. juuni küditamisega kadusid Siberisse hukkamisele, kes põgenemisel kadusid või vaenlasele jalgu jäi ja paljud, kes paguluses on juba rännanud igavikuteele.

in.

Põgenikevõidid Tartumaalt liikusid läände. Sageli kaasas kariloomad, lootuses, et tegemist on ainult ajutise lahkumisega. . .

Soome hämelased võivad pärineda Eesti aladelt?

Nende ridade kirjutajalt ilmus Eesti Päevalehes 11. mail 1974 pikem arvustus soomerootslasest arhitekti Karl Nordlingu poolt kirjutatud uurimuse "Estniska ortnamn i svensk bygd" kohta. Asjalike tähelepanu juhtimise eest oli autor väga tänulik. Nagu ütitud selgub, on keegi Göran Selén sama raamatu kohta juba 11. aprillil Soome rootsikeelses ajakirjanduses välja tulnud debatiga teemal: "Tegelikkult pole mingit vahet Nordlingu poolt esitatud hämelaste-tavaster teooria ja uue eestlaste teooria vahel".

Oma väite põhjenduseks esitab Selén kaks argumenti: 1. Kolmetekümmend sajandi hämelased põlvnesid eestlastest. 2. Ei ole võimalik täpselt täpselt, kas teatav "soomerärasus" tuleneb eesti või häme keelest nende keelte väga

suure sarnasuse tõttu.

Selle vastu astub Nordling Borgbladetis suure kindusega, väites et kumbki neist argumentidest pole relevantne, kuna hämelased pärinevad eestlastest, kes olid Soome asunud Pori piirkonda kunagi enne aastat 800.

Sellelge olid 13. sajandi hämelased olnud juba rohkem kui 400 aastat sidemeteta oma Eesti emamaaga ja see võimalik ühendus ei toiminud kunagi Uusimaa kaudu. 13. sajandi hämelased olid seega igati, ka geograafiliselt eestlastest erinevad.

Osa kohanimisid soomerootslaste aladel sarnlevad rohkem eestikeelsetele, teine osa hämekeelsetele. Nii meenutab "Metse-lax" rohkem eesti "metsa" kui häme "meppä" ning "Idalax" viitab rohkem eesti "idale" kui hämelaste "itälle".

Nil on vastolud häme-eesti keeleühenduse vahel soomerootsi kohanimedes silmatorkavad. Üks kahest: kas anti vastav kohanimi selle rahva poolt, kes tuli põhnjast läbi metsade ning kes ütlesid "meppä" või siis lõunast paatidel saabunud rahva poolt, kes tarvitsid sõnu "mets", "pikk" jne.

Lõpuks tundub siiski, et Nordling oma vastuses keerab end aforimidesse väites:

Pole absoluutset olnud minu kavatsust täpselt nagu pärineks mõni soomerootslaste ala kohanimi keelelistel põhjustel tingimata eesti keelest, kui ta võiks olla ka häme-keelne. Ent kui iga soomelise kohanimi ka keeleliselt võiks pärineda häme-keelest, siis on väga väike võimalus, et isegi ükski tegelikult võiks sääl pärineda.

Huviga tuleb oodata Karl Nordlingu uusi ajaloolisi ja etimoloogilisi uurimusi Ida-Uusimaa kohanimede eestipärasuse kohta. Tähtsamat ja tarviliku on edasise uurimise huvides, et eesti-soome keeleteadlased Nordlingu uute kohanimede teooriale kohta võtaksid sõna õigeaegselt.

Eriti kuna Nordling ise omaks võtab vaid väga püritud ja teoreetilist eesti keelest arusaamist, mistõttu tema tööd omavad peamiselt tähelepanu juhtivat tähtsust.

ILMAR ARENS

Pääsesid läände

Kodumaa okupatsioonivõimude loal kiltlastes Rootsis vända Elfride Kaastiku, emal Alfred Rajasala ja sugulast Helmi Pindmaa.

Ameerikas oli vanemate juures Thomas Protsin ja ema juures Sigrid Argal. Kanadas viibisid sugulaste juures Aleksander Vahmama, Sirje ja Eino Ehrberg. Lääne-Saksamaal külastas sugulasi Elmar Sepp ja Soomes sugulasi Paul Koch.

Parming õppejõuks Marylandi ülikooli

WASHINGTON (EPL kirjasaatjalt) – Nooremäpõlve eesti teadlane ja publitsist Tõnu Parming nimetati alates augustist 1974 asistent-professoriks Washingtoni eeslinnas asuva suure osariikliku Marylandi ülikooli juurde. Professorikoha sai ta sotsioloogia teaduskonnas, kus ta õpetamistevõime peamiseks alaks kujuneb minoriteetide ja etniliste gruppide käitumise ja probleemid. Vastavale kohale kinnitati Parming kolmeks aastaks, edaspidise pikendamise võimalusega.

Parming oli seni instruktorkis Yale ülikoolis, kus ta samal ajal valmistab end ette doktorikraadi. Selleks sooritas ta kõik vajalikud eksamid ja kursused ja sotsioloogiadoktori kraadi kättesaamist on oodata 1975 veebruar, pärast doktori töö lõpliku versiooni siseseadmist ja selle kinnitamist.

Parmingu doktoritöö teemaks on "Etnilise identiteet iseloom, laad ja tähendus tsirkusele", millele allikmaterjalide kogumiseks sooritas ta laialaialustiku välisuurimuse Woonscocketi linnas Rhode Islandi osariigis, kus elab rohkearvulised mittemestse rahvusgruppidesse kuuluvad elanikke.

Mõni kuu tagasi ilmus Ameerika Eesti Teadusliku Ühingu väljaandudel Tõnu Parmingu ja ta raamatukogundestlaadisele abikaasale Marju Rink Parmingu poolt koostatud ingliskeelsete Eesti käsitelate allikmaterjalide bibliograafia. Pealkirjastatuna "A Bibliography of English-Language Sources on Estonia" sisaldab see 662 inglise keeles ilmunud raamatut, brošüüri ja ajakirja mis käsitlevad Eestiga seosesolevaid küsimusi.

Peale ainult eestiteemalist teost on bibliograafiasse kaasa haaratud ka trükised ning raamatud mis käsitlevad Eesti laiemas Balti või Ida-Euroopa raamistikus. Parmingute poolt koostatud bib-

TÕNU PARMING

liograafia on vastavalt raamatukogunduse teatmeteoste tavadele jaotatud alaosaades nagu bibliograafia, eesti keel, ajalugu, kirjandus, majandus, jne.

Selles leiamis 19. sajandil ilmunud trükisest, Eesti iseseisvuse ajal nli kodumaa poolt välismaal ilmunud tööd, ja samuti mudugi ka pärast Teist maailmasõda ilmunud trükisest, välja antud kas eesti pagulaste, välisriikide kirja-astuste, vvõi Nõukogude Eesti kirja-astuste poolt. Lõpus leiduvad autorite ja pealkirjade registrid hõlbustavad bibliograafia jästiemist.

Nagu autorid eessõnas mainivad, pirdub bibliograafia vaid iseseisvate raamatute ja trükistega, ajakirjades ning koguteostes ilmunud Eesti käsitlevad artiklid ei ole kaasa haaratud – peale mõne olulise erandi. Bibliograafias on nüüd esmakordselt ühiste kaante vahele koondatud ja liigitatud üllatavalt laialdane Eesti käsitel ingliskeelne materjal, mis sellisena pakub vajalikku ülevaadet ja kergelt kättesaadavat andmestikku nli teadlastele-urijatele kui ka kõigile asjahuvilistele.

Leinateated

New Yorgis suri 12. augustil Paul Kanger, sünd. 12. augustil 19014.
Tallinnas suri 2. augustil Anna Tampõid, n-na Vällik, sünd. 10. okt. 1897 Käinas.

Hilumaa! Prähnu külas on suvel surnud Peeter ja Liisa Tänav.

Meie armas

**Lucie
Reinhold**
N-na Bergmann

Sünd. 20/3 1902 Tallinnas
Surn. 3/9 1974 Stockholmis

Mälestavad sügavas leinas

HEINZ ja OLGA

ANN

JUTTA ja WILLIAM

HENDRIK

Lahkunu soovil toimub matustalitus ainult perekondlikus ringis.

Ootamatult surnud armast venda, mehevenda ja onu

Jaan Lodi

Sünd. 7/7 1899 Kihelkonnal
Surn. 20/11 1973 Kihelkonnal

Sügavas leinas

VEND perekonnaga

Puhka rahu!

Kallis sõber

Martin Eirand

Mälestavad kurbuses

ADA ja OSVALD
lastega

Oma armsat abikaasat

**Feliks Edg.
Dahl'i**

mälestavad tema surma II
aastapäeval

ABIKAASA
SUGULASED

Kõigevägevam kutsus Sind
ära, kuid mälestus Sinust on
jäädav.

Die Welt...

Algus lk. 1

nud Aafrika rahvastele suuremat vabadust, jõukust või isiklikku õnne.

Asja nii olles, näib aafrika laste peamiseks trööstiks olevat samasugune arusaamine, mida üks Tiiooli sotsiaaldemokraat oleval väljendanud kontsentratsioonilaagrisse saabudes öeldes, et "vähemalt on Hitler ikka austerlane". Võib-olla aitab niisugune arusaamine ka neegritel halba kohtlemist kergemini kanda ja selline mõju võib olla ka mustale rassismile poliitiliselt soodsalt kliimal.

Igatahes peaksid UNO resolutsioonide arvu järgi otsustades inimkonna viihaseimaks vaenlasiks olema Lõuna-Aafrika Union ja Rodeesia, mis aga vähemalt sellele osale maailmast, mis Solženitsõni lugeda oskab, tundub täpsest liialdatuna.

Ainukeks lootuseks jääb, et ehk pääseb üksikutes riikides rassiliste vastuolude vähenedes rahvaste enesemääramise idee kiirelt arenema. Niisuguse lootusega on aga ühendatud sügav mure, nähes millise endastõistetavusega kõigist koloniaalvõimudest suurim oma võimutsemist võib jätkata ilma, et keegi teda selle pärast ründaks.

Teatavasti oli algupäraselt koloniseerimise mõisteks asustamata maa-alade kasutusele võtmine ning põlluharijate ja karjakasvatajate paikset sinna elama asumine. Alles 16. sajandil hakati seda mõistet kasutama valduste kohta ülemeremaades, missugune tähendus sellele sõnale UNO õnnistusel ning venelaste suureks häämeeleks on jäänud tänaseni.

Nii näiteks on Leedu igas suhtes Venemaa koloonia. Selle liitmine Vene imperiumiga toimus vägivaldselt ja võimepositsioonid võimu teostamiseks on seal kõik Vene ülemkõhi käes – täpsalt samuti kui see oli Põhja-Ameerika Inglise kolooniate või Prantsuse koloonias Põhja-Aafrikas.

Kui aga Venemaa ja Leedu vahel oluks vesi, või oluks leedulased neegrid, siis oleks

Venemaa olnud otsekohe koloniaalvõimuna paljastatud. Nüüd elavad aga Vene koloniaalimperialism leedulased, lätlased, grusiinlased, armeenlased, usbekid ja kirgisiid ja ükski Waldheim ei nurise.

Veelgi halvem on muidugi see, et küsimust sellest küljest valgustades on see otsekohe külm sõda, rünnak pinge lõdvendamisele ning idakaubanduse ja loodetava maagaasi saamise võimaluse hädaohustamine. Enesemääramine Ginea-Bissaule, aga kes küsib Eesti või Kasahhstani järgi?

5. augustil 1974 tunnustas Austraalia esimesena lääne maailmast vormiliselt Moskva võimu Eesti, Läti ja Leedu üle ja seeläbi ka nõukogude häbematu väidet, et Balti riigid oleval N. Liiduga vabatahtlikult ühinenud. See on aja vaim, mis poeb neegritele ja venelastele aga annab eurooplastele vastu kõrvu nii kaua kui nad on koloniaalvalitsejad. Niipea kui need aga ise langevad koloniaalvalitsemise alla unustatakse nad ära (EPL/FK)

Tallinnas suri 3. augustil arhitektuuriprofessor Edgar Johan Kuusk, sünd. 22. veebruaril 1888 Oikjärvel Võrumaal.

Lepik Roomas EM-il

ROOMA (EPL) — Ainsaks eesti rahvusest võistlejaks Roomas toimunud Euroopa meistrivõistlustel kerejõustikus oli N. Liidu värvides võistlev kaugushüppaja Tõnu Lepik, kel aga seekord ei õnnestunud 8-meetri piirile jõuda — ta jäi kaheksandaks 7,73 meetrillise hüppega.

Lepik sooritas hiljuti tagasituleku pärast eemaletuleku vigastuse pärast. Teadetes nimetati Eestist pärinevaks ka kõrgushüppes teiseks tulnud Kestusis Shappat, kes hüppas 2,25 m — sama tagajärje, millega esimeseks tuli taanlane Jesper Torring.

Tarmak, eesti kuulsus, on pildist mõnda aega kadunud. Shapka ilmselt elab Eestis, olles kas läti või leedu rahvusest.

Maris ja Seppo Muskanenid Göteborgist viibisid kaks kaks kuud USA-s ja Kanadas.

Elo Urm, mikrobioloogia doktor, kes töötas senini New York-Yorgi Columbia ülikooli juures uurijana vähijahaguste alal, asub nüüd uurijana tööle New Yorgi osariigi Rockefelleri ülikoolis.

Leo Keenberg ja Olav Maili Malvre, kes elavad Kalifornias, käisid Euroopa-reisi raames Stockholmis.

Soome linna- tegelased Tallinnas

Augusti lõpunädalal toimus Tallinnas Soome-N. Liidu linnade esindajate kohtumine suure pidulikkusega ja Podgornõi ja Kekkoneni isiklike läkitustega. Kohale olid toodud 47 N. Liidu linna esindajad ja kõigi soome linnade esindajad.

Kuna kohtamisel mängiti ka Soome hümn, mille viis õhtul eesti rahvushümniga, siis oli see ommoodi pikantsaks vahemänguks spektaklilis, mis on määratud Soome jätkuvalle sidumisele N. Liiduga. Nagu selgus, on Soomes hakatud tänavate nimesid ümber ristima vene nimedega, et "sõprus" alla kriipsutada.

Soome linnadele on nüüd muretsed vene sõpruslinnad, vahetatakse delegatsioonid ja üritusi. Soomlased asetasid pärja Eesti okupeerimisel langenud venelaste mälestussambale.

Tartu "Vanemuise" teater viibis äsja Tampere Soomes korraldatud teatrifestiivali, esitades rahvatükki "Külavahelaulud ehk Pariisi linnas Londonis".

Taavo Virkhaus, Rochesteri ülikooli muusikajuht, kutsuti külalisdirigendiks Amarillose Texase osariigis, kus ta juhatab Rachmaninovi kolmandat sümfooniati.

LÄR DIG MER

SÅ KAN DU PÅVERKA MER

Kuidas saab energiatarbimist lahendada homsepäev Roots. See on küsimus, mis puudutab meid kõiki. Valitsus ja riigipäeva hakkavad arutama energiapoliitikat. Ekspertid katsuvad mitmeid menetlusi et leida energiaprobleemidele lahendust. Paljud arutavad energia-küsimusi. Kuid paljud arvavad, et nad teavad liiga vähe.

Kui palju tead sa? Mine kaasa energiaküsimuste õpperingi.

Arbetarnas bildningsförbund (ABF), Folkuniversitetet, Frikyrkliga studieförbundet, KFUK-KFUM:s studieförbundet, Nykterhetsrådet, sernas bildningsverksamhet (NBV), Studieförbundet, Medborgarskolan, Studieförbundet Vuxenskolan, Sveriges kyrkliga studieförbundet, Sjäntemännens bildningsverksamhet (TBV).

Industridepartementet

Üksik eesti mees, majanduslikult kindlustatud pensionär vajab

perenaist

Vast. "Üksik" all EPL, Box 667, 101 29 Stockholm 1.

Kui esineb surmajuhutum

Konsulteerige suurima usaldusega matusebürood

Thure Söderquist
Begravnings- & Eldbegängelsebyrå

Mariatorget 1
116 48 Stockholm
Tel. 44 80 07, 44 80 93

Eriala:

Eestikombellised
matusetalitused
Õppepäevane valvekord

Solzhenitsõni sõjaeepose esimene osa

1972. a. ilmunud raamat "August 1914" moodustab Aleksander Solzhenitsõni enda sõjajuttude sõnade järgi ainult esimese kõite kavatsedud mitmeosalisest teosest. See ei arenda välja ei sündmuste kulgu ega isikute iseloomi, sisaldab vaid kahe esimese sõjanädala kirjelduse, mis koondub Ida-Ida-Freistimaal toimunud Tannenbergi lahingu ümber, kus suured vene väed sakslaste poolt ümber piirati ja hävitati. Tegelasel arvu ja tegevuse lätuse poolest on raamatut algusest peale arvustuses võrreldud Tolstoi "Sõja ja rahuga". Tegelasel on võetud kogu vene rahvast, selle erinevatest kihtidest – aadlikud, linnako-

danikud, üliõpilased, talupojad, ohvitserid, revolutsionärid.

Kõrvuti sündmustikuga, mis alguses näitab eri tegelaste "sisse-lülitumist" sõjasündmustesse, esitab autor elu "avalikkuse palet", tuues filmiliku lahtirebitud palasid, tsitaate ja pealkirju samaaegsest ajakirjandusest. See peegeldab kohusetruud ja ebarealistlikku hurraa-patriotismi, aga selle kõrval ka täielikku ükskõiksust toimuva vastu. Inimesed katsuvad kramplikult oma elu edasi elada. Sõda on midagi kanget – igal juhul midagi üheksikust revolutsionärid ei usu ega kujutle, et Tsaari-Venemaa kolmandal sõja-aastal kokku variseb ja ühis-kond tundmatusest muutub.

Autor võtab endale palju aega elu kujutamiseks – rootsikeelne tõige hõlmab 500 tihedat ja suurt lehekülge. Siingi jälle toistuliik hupi detailide ja keskonna kirjelduste vastu, põhjalik mõtete ja dialoogide edasilandmine. Kujutus on võimalikult objektiivne, autor vaevalt kommenteerib juhtuvat, kõik jätab dokumentaalsusliku mulje. Eri keskkondadest tulevad tegelased hakkavad aegamööda keskendumis sündmuste tulipunkti ümber.

Peamiseks tsentrumiks selles osas on – nagu mainitud – lürikuulust Tannenbergi lahing. Autor on ilmselt väga hoolega kasutanud kirjanduse ja arhiivmaterjali järgi (nii palju kui seda tänapäeva N. Lõdus võis kasutada) rekonstrueerida juhtunut. Muldugi kehtib see ainult sündmuste kohta, isikud on loomulikult autori enda fantaasia vill. Ta katsub ka nende suhtes olla objektiivne, sõjaline katastroof on enne kõike asjatundmatuse, sõjalise amatöörlikkuse tagajärg.

Teatud määral keskne kuju, koguni nn. resonäär on polkovnik Vorotõntsev, ainus, kes alnab lähenevat katastroofi ja katsub seda vältida. Ta on ka ainus, kes hiljem katsub analüüsida toimunu põhjusi ja neid oma tulemusi edasi anda kõrgemale väejuhtkonnale. Raamatus on kaks "Finaali". Esimene koosneb dokumentidest. Vägede ülemjuhataja, suurvürst Nikolai Nikolajevitš tervitab ja õnnitleb tsaari (tegelikult tähtsusetu) Lvovi vallutamise puhul: "Austerlased taganevad täielikult korratutes, osaliselt paaniliselt, jättes maha kahurid ja vankrid. Me oleme vaenlasele tekitanud tohutuid kaotusi ja võtnud palju vange".

Samal ajal heidavad sakslased

vene sõjaväe positsioonidesse lennukitelt lendlehti.

"Vene sõdurid! Teie eest varjatakse kõike. Teine vene armeel on purustatud! Meie saak on 300 kahurit, kogu voor ja 98 000 vangi... Sõjavangid on kohtlemisega väga rahul ega taha enam Venemaa tagasi minna. Belgia on purustatud, meie väed seisavad Pariisi ees."

Teine "finaal" toimub väerinde ülemjuhataste staabis. Seal katsub polkovnik Vorotõntsev tulemusteta näidata kõrgematele sõjajuhtidele tehtud vigu, väites muuhulgas, et "meie olemine võimetud juhtima suuremaid üksusi kui rügemente". Ta juhib tähelepanu asjaolule, et prantslastele meeldimiseks alustasid venelased sõjakäiku liiga vara ja ettevalmistamatult. Kuna see aga on toimunud tsaari otsuse kohaselt ja tsaar on "eksimatu", siis heidetakse polkovnik Vorotõntsevi koosolekult välja. Ta läheb kerge südamega, sest ta on oma mõtted välja öelnud. Kuid vene sõjaväe ja vene riigi väljajavaatad on väga tumedad.

Teos on oma põhitoonilt väga pessimistlik. "August 1914" pole kergelt loetav teos. See on kompaktne, ilma tudevamate intriigi-

data sündmustikuga (maha arvatud peatüht: sõda), ilma dramaatiliste stsenaariumide. Nagu Tolstoi oma "Sõjas ja rahus", nii ka Solzhenitsõni hoidub valedramaatikast ja liiga eredatest värvidest, teose põhitooniks võiks pidada tündud "vähilhalli". Kuid selle lählgenu saab osa sündmustiku tagant ja "põhjust" vastuhõguvast inimlikkusest ja kaastundest vene rahvaga.

Ar-gr

AH-saated

Ameerika Hääle eestikeelsed saated antakse edasi igal pealelõunal kell 16–17 rootsi aja järele ühe tunni kestvuses. Leinealad on järgmised: 13 m (21740 kilohertsit), 19 m (15270 ja 25235 kilohertsit), 25 m (11960 kilohertsit) ja 31 m (9680 kilohertsit).

Nüüd pole palju päevi järgi!

Tänavu peavad majaomanikud andma üldist hoonetede deklaratsiooni. Deklaratsiooniblankette ja informatsiooni on juba saadetud kirjastust.

Blankett tuleb täita ja ära anda või saata lokaalsesse tulumaksuametisse. Hiljemalt esmaspäeval, 16. septembril 1974 kell 24.00 peab see olema võimudele kätte tulnud. Aadress leidub osaliselt äratäidetud blanketi kõige alumisel küljel esimesel leheküljel (või "L" all telefoniraamatu elukutsete osakonnas). Kui deklaratsioon saadetakse postiga, siis pea meeles, et ümbrikul peab olema vajalik arv kirjamärke.

Üldine hoonetede deklaratsioon hiljemalt 16. septembril 1974

RSV RIKSSKATTEVERKET

Ajutine momsialandus lakkab peagi!

Alates 16. sept. tõstetakse moms taas 17,65 protsendile

Tarbijale tähendab see seda, et mahaarvestus kassas 3,41 protsendiga, mis toimub suuremas osas kauplustis, lakkab.

Mis puutub kaubandusse kapitaalkaupadega, näiteks autodega, paatidega, televiisoritega, võib momsikõrgendus mõjuda erinevalt, olenedes müüja menetlusest näidata oma tulumaksu. On kaks meetodit.

Kui müüjal on *kontantmeetod*, kehtib madalam tulumaks kontantmaksudeks, käsirahaks ja a conto-maksudeks kuni 15. septembrini 1974. Selleks et madalam tulumaks kehtiks ja järele maksude kohta mis tehakse pärast 15. septembrit nõutakse, et müüja on diskonteeritud järele maksulepingu enne 16. septembrit.

Kui müüjal on *faktureerimismeetod* kehtib madalam maks eeldusel, et leverans (kättetoimetamine) on sündinud enne 16. septembrit. Maksimise ajapunktil pole mingisugust tähtsust.

Teatud teenustele on tulumaks redutseeritud. See kehtib eelkõige teatud töödelt hoonete kallal ning serveerimise- ja hotelliteenused, mida jällegi tulumaksustatakse 9,89 protsendiga.

RSV RIKSSKATTEVERKET